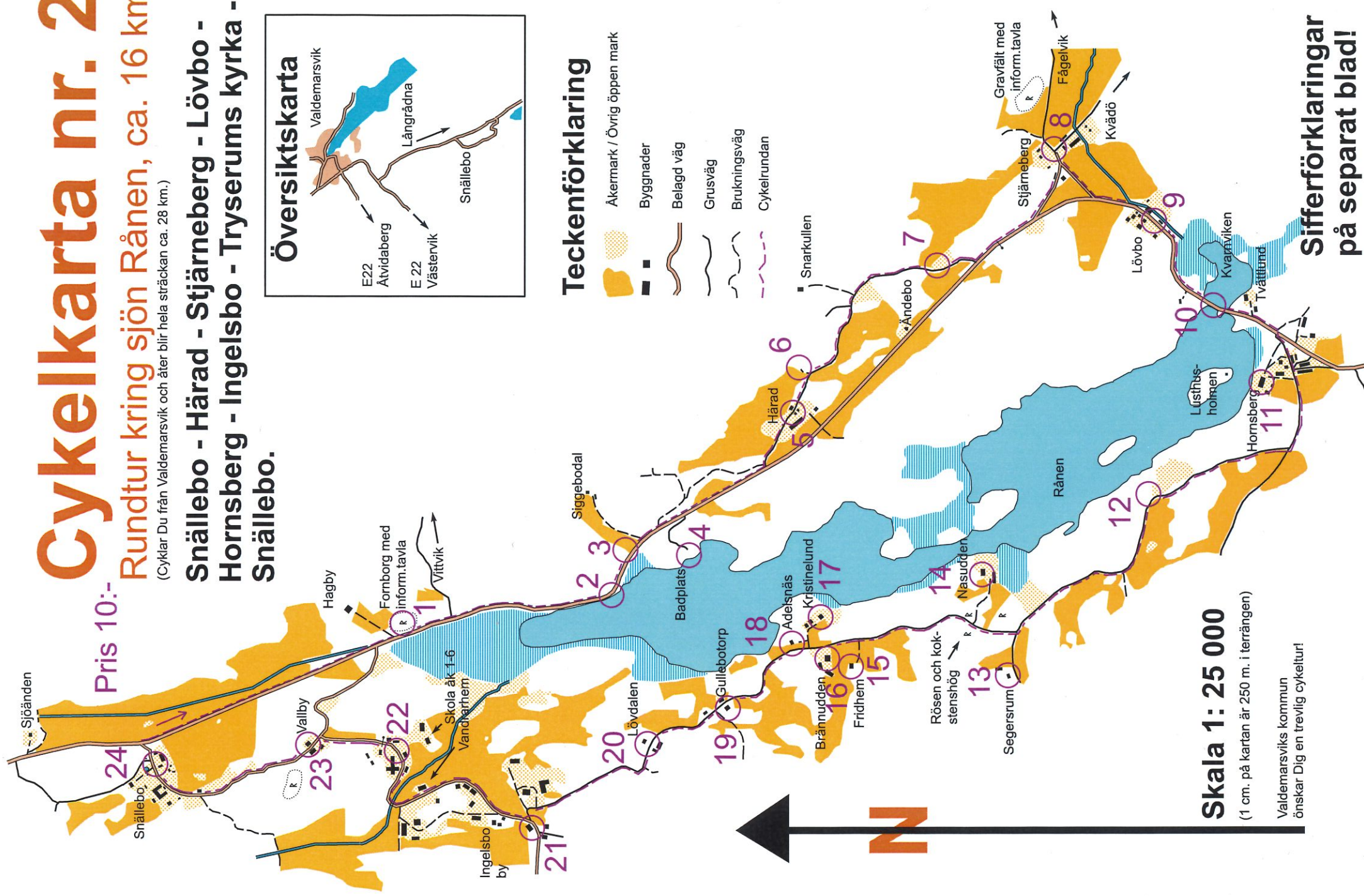
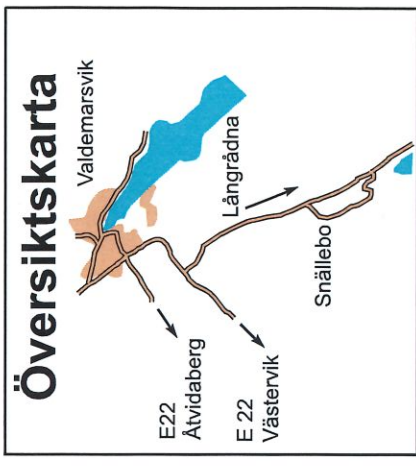

Cykelkarta nr. 2

Rundtur kring sjön Rånen, ca. 16 km.

(Cyklar Du från Valdemarsvik och åter blir hela sträckan ca. 28 km.)

**Snällebo - Härad - Stjärneberg - Lövbo -
Hornsberg - Ingelsbo - Tryserums kyrka -
Snällebo.**

Teckenförklaring

- Åkermark / Övrig öppen mark
- Byggnader
- Belagd väg
- Grusväg
- Brukningssväg
- Cykelrundan

Snarkullen

Skala 1: 25 000

(1 cm. på kartan är 250 m. i terrängen)

Valdemarsviks kommun
önskar Dig en trevlig cykeltur!

**Sifferförklaringar
på separat blad!**

Den här cykelturen tar Dig runt sjön Rånen i Tryserums socken. Tryserum är den socken i kommunen som har haft flest adelsmän i historien. Fågelvik med bl.a. Karl Knutsson Bonde på 1400-talet står i särställning. Men Hornsberg som Du passerar efter halva sträckan, tar lätt andraplatsen.

Rundan cyklas medurs, vilket innebär att Du i början inte besöker Snällebo gård, utan fortsätter stora vägen rakt fram. Första halvan går på asfalt medan senare delen är grusväg och mer kuperad.

1. Fornborgen vid Hagby.

En höjdborg av det mindre formatet, ca. 100 X 60 m. I söder och sydost finns en stenvall som är 65 m. lång, 2-3 m. bred och upp till 0,75 m. hög. Där berget är som brantast saknas vallar. Den kallmurade grästensmuren har sannolikt utgjort palissadfundament för en träöverbyggnad. Få fornborgar är undersökta, och de är svåra att åldersbestämma, men de flesta tros ha uppförts under järnåldern (ca. 750 f.k. - 1050 e.k.) Fornborgarna kan indelas i offensiva resp. defensiva borgar. Denna är en defensiv d.o. Risk finns att bli besviken, ty det skall till ett tränat öga för att här se resterna.

2. "Kvarnstenskurvan".

I ytterkant av vägkurvan ligger en kvarnsten. Här var förr en liten rastplats där stenen fungerade som bord. Den lades dit då vägen byggdes i mitten av 1930-talet, och kommer från den kvarn som förr fanns i Vassforpet, Toverum.

3. Björnstorp.

Beläget ca. 20 m. från vägen och vid åkerkanten. Nämnns omkr. 1800 då Anders Andersson och hans hustru Kerstin Hansdotter bor här, samt i husförhörslängden 1809. Ca. 40 m. norr om husgrunden och utmed åkerkanten finns två lämningar efter uthus. Familjen Artur och Ragnhild Svensson med elva barn flyttade ut 1938. Därefter revs huset.

4. Rastplats.

Här finns vindskydd, eldplats och torrdrass.

5. Härad.

Nämns 1473-76 och 1559 som två frälsehemman då "Hocann i Hieradh och Nils ibidem" (Ibidem = likaså) bebor platsen. Mangårdsbyggnaden uppförd 1942. Ladugården 1914.

6. Härads f.d. koppargruva.

Här bröt man kopparmalm mellan åren 1860-76. Sammanlagt 5.340 tom malm bröts under dessa år, och fraktades till Valdemarsviks Kopparverk vid "Hyttan" ca. 1 km. söder Valdemarsvik. Djupaste gruvhållet är ca. 70 m. Se f.ö. informationstavla på plats.

7. Rysstorp.

Nämns 1648, då "Karin Nilsdotter i Rystorp fördrenkte sig af egen vilja och med egit uppsätt uti sjön Rånen straxt wiid Kuerum". Redovisas på karta från 1815. Inga rester kvar.

8. Stjärneberg.

Stjärnebergs egendom har uppkommit ur den gamla byn Löt (som nämns i dokument 1453, 1473-76) om tre hemman och en kvarn (Lövo kvarn). År 1559 bebos och brukas dessa tre gårdar av frälsebönderna Anders, Sigge och Erik. År 1635 gjordes byn om till säteri och bebyggdes som sådant. År 1747 förlade Greve Adam Horn ett sockenmagasin på platsen, vilket nedlades mellan 1812 och 1820. Självva byggnaden revs 1955-56 (Nuvärande mangårdsbyggnadens tomt). Mangårdsbyggnaden ev. uppförd redan på 1600-talet. Stall 1936. Gamla Ladugården ödelades av brand 1943. Ny uppförd 1946 på samma plats. I röda huset på kullen 100 m. SV om mangårdsbyggnaden fanns kring 1900 både skomakeri och affär. Från 1910-talet och fram till 28/2 1987 bedrevs lanthandel i huset Du passerade på väg in till gården.

9. Lövbo.

Har gamla mjölnartraditioner. Löfbo kvarn omnämns redan 1473-76 och en större tullkvarn omtalas 1560. År 1821 skrivs om en sedan länge utsprängd 150 m. lång avrinning från sjön Rånen, som leder vattnet till en damm och sedan vidare till en såg och därefter en kvarn. Från 1835 bedrevs bolaget "Löfbo Manufakturverk" - en smedja med en handfull smeder som skor hästar, tillverkar "Hornsbergs tröskverk" samt spik. Sågverk har även funnits. Största händelsen i Lövbo historia inträffar den 1 juni 1928, då så gott som hela byn brinner ned. Den troliga orsaken var eifel i kraftstationen. Intill detta datum hade byn legat på båda sidor om ån. Här fanns tidigare skola och fram till 1962 fanns J.C. Johanssons lanthandel i huset mellan vägen och ån. (Se även informationstavla på stolpe vid postlådorna).

10. Rånbron.

Nuvarande bro färdigställdes 1925. Innan dess fanns träkonstruktioner på samma plats sedan åtminstone 1700-talet.

11. Hornsberg.

Godsets historia börjar på 1400-talet, då det 1423 är nämnt som "korwm". Under 1500-talet uppträder gården i jordeböckerna under namnet Kurum eller Kurrum. Fram till slutet av detta sekel är Kurum en skattegård, men blir etappvis mer och mer välbärgad. År 1635 ärvade Nils Gyllenstierna Kurum, varvid han omvandlade godset till säteri. Samtidigt byggdes en herrgård som fick namnet Kurumsnås. År 1720 blev riksbekante Arvid Bernhard Horn ägare av godset, som då löd under Fogelvik. Han lät 1726 döpa om Kurumsnås till Hornsberg efter sitt eget namn och lät även på 1720-talet uppföra en katolsk herrgårdsbyggnad, bestående av Corps-de-logie i trä med tre par flyglar. Greve Carl Henrik Posse

köpte 1812 hela Fogelvik, och lär ha drivit ett gobelångväveri på Hornsberg. År 1839 avstyckades Hornsberg från Fogelvik. År 1842-44 uppfördes en ny huvudbyggnad (nuvarande) i sten och tegel. Denna försågs med tillbyggnader och torn 1883. Mitten av 1800-talet var en starkt expansiv period, då flertalet av husen och magasinerna är uppförda. Lusthuset på Lusthusholmen lär även det ha flyttats hit vid denna tid. Stod förut på holme vid Fogelvik.

12. Nedlagd skjutbana.

Anlades 1953. Verksamheten avstannade successivt i slutet av 1970-talet, även om den officiellt bara är "vilande" tillsammans med skytteföreningen.

13. Segersrum.

Nämns som "sigirsrum" 1453. Upptas i 1686 års jordebok som 1/8-dels hemman rå och rör under Fågelvik. Lydande under Hornsberg enl. Arvid Horns testamente 1741. Bostadshus från 1924. Ladugården byggd 1926.

14. Nasudden.

Lydande under Hornsberg enl. Arvid Horns testamente 1741. Bostadshus och ladugård från omkr. 1870.

15. Fridhem.

Båtsmanstorp. År 1700 heter båtsmannen Hans Grå. Sedan följde Bengt Grå. Den siste båtsmannen var Carl Magnus Grå 1860-95 "som rederligen sig skickat".

16. Brännudden.

Upptas som oskattlagt torp under Hornsberg 1741. Då låg Brännudden ca. 150 m. nordost härom. Boningshus omkr. 1880. Ladugård från omkr. 1870.

17. Kristinelund.

De första som finns antecknade här enl. husförhörslängden 1850-55 är Gustaf Lundqvist och hans hustru Maja Stina Persdottir samt dottern Sofia. I längden 1910 anges stället "raserat". Detta verkar dock konstigt, eftersom stället inropas på auktion efter Alfred Pelterssons sterbhus den 19 april 1911. Köparen, kusken A. Johnsson, betalade 4 350 kr. Ett av husen är hitflyttat från Trollebo, Bidalen. Detta skedde troligen i början av 1900-talet.

18. Adelsnäs.

Nämns 1849, då skräddaren Gustaf (Hagström?) och hustrun Fredrika Dahlgren och sonen Carl flyttar in. Sist boende är änkan Ellen Teresia Söderlund och f.d. ladugårdsskötaren Johan Oskar Skoglund. Ellen avlider 2 mars 1952 och Johan Oskar den 19 augusti samma år.

19. Guillebotorp.

Omtalas 1773, men låg då 120 m. sydost härom. På nuvarande plats från omkring 1855, då boningshuset uppfördes. Ladugård uppförd 1877.

20. Lövdalen.

Boningshuset uppfört 1786. I första husförhörslängden 1809-14 finns här antecknat klockaren och organisten Charles Dalgren och hans hustru Botilda Jonsdotter. Bostadshuset intill, vilket varit magasin, uppfördes även det år 1786. Ladugården uppförd 1900. Lagg märke till alla fina stenmurar.

21. Hermansdal.

Huset uppfört 1896, och förutom bostad har det inrymt affärslokal. Karl Bergmans Diversehandel lades ned 1973.

22. Tryserums kyrka m.m.

Uppförd åren 1782-84, som ersättning för gamla kyrkan (7 km. väster ut vid Västertryserum) som blivit för liten p.g.a. folktökningen i socknen. Första gudstjänsten hölls juldagen 1784 och invigning skedde 26 augusti 1785 av stiftets Biskop. Kyrkobygget hade initierats av Greve Gustaf Horn. Ovanligt utformade kyrkstallar finns 100 m. öster om kyrkan. **Tryserums f.d. skola.** (Nuv. församlingshem): Huset uppfört 1855 och tjänstgjorde som skola fram till 1926, då ny skolbyggnad uppfördes 140 m. SSV därom. Detta nya hus tjänstgjorde som kommunal skola fram till 1994 då verksamheten övertogs av nybildade Tryserums friskola AB. **Tryserums hembygdsgård:** Huset uppfört 1858 och tjänstgjorde som älderdomsrum fram till 1927, då nytt uppfördes 200 m. SV därom.

23. Vallby.

Nämns 1882, då trädgårdsmästaren Axel Victor Grip med familj flyttar hit från Gryt. Bostadshuset, som flyttades från Hagby i början av 1900-talet inrymde lanthandel från slutet av 1930-talet och till 1965.

24. Snällebo.

År den enda gården i trakten som ej någon gång tycks ha tillhört Fågelvik. Nämns i skiftesbrev från 1453 som "Snällebodom". År 1559 består Snällebo av ett skatte- och ett sänjehemman. År 1640 slog Simon i Snällebo ihjäl Bengt i Toverum på väg till marknad i Norrköping. År 1652 dör Håkan Jönsson i Snällebo, som hann bli far till 22 barn. Gamla mangårdsbyggnaden söder om vägen är uppförd 1759 i karolinerstil med karaktäristiskt s.k. säteritak. På östra flygelbyggnaden finns en vindflöjel från 1652. En gång var den tornspira på Tryserums gamla kyrka. Nuvarande mangårdsbyggnaden norr därom är uppförd på 1880-talet. Ladugården, som ovanligt för trakten är byggd i fyrkant är från 1890-talet. Arbetarbostaden utmed vägen 100 meter innan Du passerade ladugården är uppförd år 1892.